

De heer **Willems** voldoet gaarne aan het verzoek door Dr. Hollman, in het vorige Maandblad gedaan, tot opgave van planten die in de volksgeneeskunde aangewend werden. Dertig jaar geleden werd hier op brandblaren en -wonden een ontveld blad van St. Janskruid gelegd.

te MAASTRICHT, WO. 3 APRIL.

Aanwezig, de dames: Hoeberechts-Roebroek, Beljaars, Lahaye-de Wit, Pirson, Bels-Koning, Kooyman, Moubis-Bolsius, Nouwen, Kofman-Kamminga, Thiadens-Röntgen, en de heeren: van Rummelen, Grossier, van Spaendonck, Mommers, Nijst, Kemp, Koene, Heyen, van Hest, Br. Agatho, Wijsen, Rijk, Maessen, Paping, van Nieuwenhoven P., van Nieuwenhoven L., v. Sonderen, Wassenberg, Leysen, Otten, Jounet, Willems, Jeuken, Willems, Kamm, Gregoire, Sondeyker, v. Noorden, Bergholtz, Kofman, Thiadens en Schoenmakers.

De heer van **Rummelen** zit de vergadering voor. Voorafgaande aan de maandvergadering wordt een algemeene vergadering gehouden ter benoeming van een kascommissie. Gekozen worden de dames Beljaars en Kooyman en Majoor Rijk.

Overgaande tot de gewone vergadering geeft de voorzitter het woord aan den heer **Mommers**. Deze bespreekt eenige uitgaven van 't Koninklijk Natuurhistorisch Museum van België: De eendvogels van België, De spechten en Koekoeken van België, de zangvogels van België, allen door R. Verheyen. Deze publicaties zijn ook voor Nederland van belang; zij geven niet alleen een systematische beschrijving der vogels, maar wijden ook een ruime plaats in aan hun gewoonten en levenswijzen. Wie ervan houdt vogels te bestudeeren en te observeeren, vindt in deze reeks een aanbevelenswaardige handleiding.

Vervolgens houdt dr. **A. A. Thiadens** (Heerlen) een voordracht over het opsporen van aardolie in de rimboe.

Ofschoon het gebruik van aardolie en nevenproducten reeds aan de Egyptenaren en Inca's bekend was, is men eerst in 1859 in Amerika doelbewust naar deze nuttige delfstof gaan boren. Aardgas en aardolie komen n.l. in tegenstelling met asphalt niet aan de oppervlakte voor. Voor de opsporing hiervan zoekt men aan de aardoppervlakte naar aanwijzingen.olie in gastoestand ver-raadt zich door opstijgende gasbelletjes in beekjes. Komt aardolie in vloeibaren vorm in den bodem voor, dan zijn er vaak olieplekken op het water te zien. Dieren maken hier vaak hun drinkplaats.

Betreffende de genese van de aardolie wordt over het ontstaan uit marien organisch materiaal alsmede over het voorkomen van olie-accumulatie's in de oorspronkelijke fijnkorrelige mariene sedimenten of op secundaire vindplaats uitvoerig gesproken.

Spreeker schetst daarna het veelomvattende en gevari-

eerd werk wat den veldgeoloog, in dienst van een petroleummaatschappij op een exploratietocht te doen staat. Een paar instructieve teekeningen helpen ter verklaring bij.

De vele vragen die na afloop der causerie uit de vergadering naar voren worden gebracht, toonen wel duidelijk dat het behandelde onderwerp aller belangstelling heeft gehad. De voorzitter spreekt tot dr. Thiadens een hartelijk dankwoord.

te HEERLEN, op ZA. 6 APRIL 1946.

Aanwezig de dames Janssen, van den Ende, Zopp, Bour en de heeren Adams, Kusters, Stiphout, Vijgen, Loterijman, van Rummelen en Dijkstra.

Dr. **S. J. Dijkstra** vertoont een bloeiende *Pulmonaria officinalis*, longenkruid, afkomstig uit Valkenburg. De plant vertoont op het blad witte vlekken, die op longweefsel gelijken. Men vindt haar vooral bij huizen en kasteeltjes, waar ze aangeplant is. In de natuur vertoont ze een voorliefde voor glauconiet. De jonge bloemen zijn rood gekleurd, de ouden blauw. Dit verschijnsel zou veroorzaakt worden door anthocyaan dat in zure omgeving rood is, in alkalisch milieu blauw. Een groote hoeveelheid zoutzuur zou de blauwe bloemen rood kunnen maken.

De heer van **Rummelen** wijst er op dat de plant zoowel in kiezelzuur-houdenden als ook in kalksteen-houdenden bodem op glauconiet voorkomt.

De heer **Loterijman** geeft inlichtingen over het werk van de vogelgroep. Behalve het territorium onderzoek in het Aambosch, wat 's morgens bij zonsopgang geschiedt, worden wekelijks excursies gehouden ter bestudeering van vogelzang en nestcontroles. Eens in de twee of drie weken wordt een huiselijke bijeenkomst gehouden ter bespreking van de waarnemingen. Wie hierin interesse heeft is alsnog van harte welkom.

Vervolgens vertoont de heer **Stiphout** een groot aantal zelf vervaardigde kleurenphoto's waaronder vele natuur-opnamen uit de omgeving van Heerlen.

De heer **Vijgen** deelt mede dat Trintelen en omgeving in den oorlog een invasie van witte muizen beleefd heeft, die met ingevoerd hooi uit Oost-Pruisen zijn meegekomen. Thans vallen er onder de nakomelingschap zoowel witte, witgrauwe als gewone grijze muizen te bekennen.

Naar aanleiding van deze mededeeling geeft dr. **Dijkstra** een uitvoerige uiteenzetting over de wetten van Mendel en bespreekt enkele toepassingen.

DE NATUUR IN!

NAAR GEUL.

Tusschen Bunde en Stein strekt zich een hooge helling uit, die met loofbosch begroeid is, en waarin heuvels en dalen elkaar afwisselen. Dit landschap heeft niet door het oorlogsgeweld geleden en zal misschien nog geruimen tijd kunnen behouden blijven.

Sommige bosschen zijn eigendom van de gemeente Geul. Hier heeft men, zonder de wilde natuur te schaden, de mooie plekken meer toegankelijk gemaakt.

Bosschen.

Wanneer ter blijde middagstond
 De merel, die in 't wit verzwond
 Van bloesemzwarte twijgen,
 De lente serenade zingt
 En 't al tot stil gemijmer' dwingt
 Waarbij de vogels zwijgen; —
 Felix Rutten.

In bosschen en slooten, op heide en akkers groeien bepaalde gewassen. Zij vormen de plantenlandschappen. In elk dezer landschappen zijn de gewassen op een bepaalde wijze gegroepeerd, en vormen zoo plantengezelschappen.

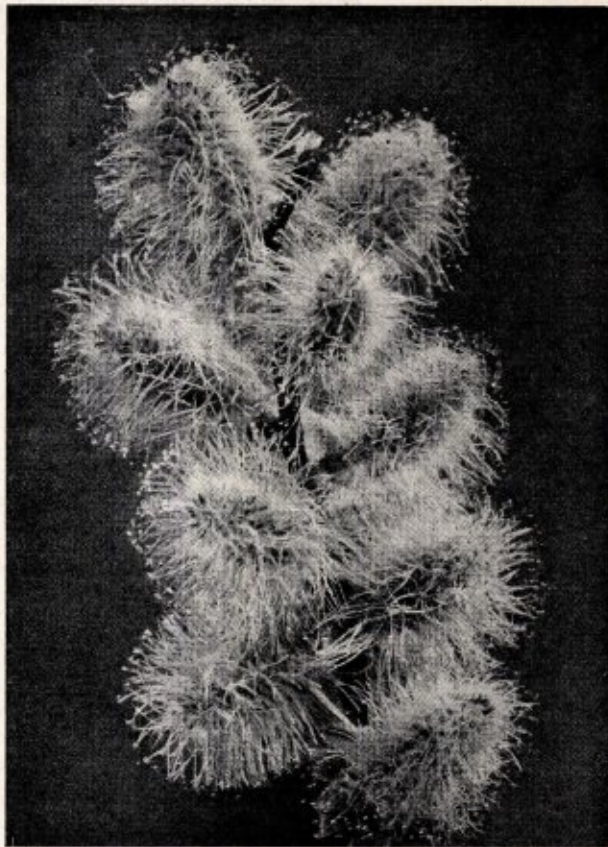
Naar deze gezelschappen onderscheidt men nu de verschillende boschsoorten. Op bovengenoemde helling dan bevinden zich eikhaagbeuk-, eikberk- en moerasbosch en van elk dezer nog meerdere vormen.

Deze indeeling is vooral van belang voor den boschbouwkundige. Toch valt er ook voor den gewonen natuurliefhebber het heele jaar door veel te zien.

Het begint al in Februari, bij weer of geen weer bengelen aan den hazelaar honderden gele katjes, waarvan bij zonneschijn en wind wolkjes stuifmeel uitvallen. De volgende maand bespeurt men de Maartsche violen reeds aan den fijnen geur, hoe verborgen ze ook bloeien. Nu laat het vroolijk speenkruid zijn gouden sterren schitteren. In weerwil van Maartsche buien en Aprilsche grillen. Anemonen komen al boven den grond, desnoods door het verdorde loof heen. Eerst nog wat slaperig, en voorzichtig de roodachtige schutblaadjes over de bloemknoppen gewikkeld. Er kunnen immers nog gure dagen komen! Maar de voorjaarszon laat nu niet meer op zich wachten en schenkt de noodige warmte, die haar tot volle bloei zal brengen. Zij zullen er geen last van hebben dat de houtgewassen het licht onderscheppen zoolang deze hun knoppen nog niet hebben opengevuld.

Ook de zachtgele slanke sleutelbloemen komen te voorschijn. De waterwilg prijkt met gele of groene katjes, want ook in deze bosschen is hij even talrijk en even fleurig als aan het water. Hij is belangrijk voor imkers en fruitelers, omdat hij het eerste stuifmeel levert. De bijen zorgen tevens voor de bevruchting der wilgen, want dit wilgenstuifmeel is iets te kleverig om door den wind verspreid te worden.

Enkele vlinders, pauwoogen, vossen, citroenvlinders, blij dat ze den winter overleefd heb-

De waterwilg prijkt met zijn gele katjes...

ben, komen zich wat zonnen. Al zijn ze niet zoo nuttig, ze dragen toch ter opluistering van het lentebloemenfeest bij.

Houden de hooge boomen hun bladknoppen nog gesloten, sommige lage heesters, zooals kamperfoelie en vlier beginnen reeds uit te botten, waardoor het bosch zich kleurt met een teer groen waas. Onder de heesters in het bosch benoorden de ijzeren spoorbrug en in het Armenbosch bloeien nu boschbessen (orbele, walbere, waldbeere). Wel niet zoo veel dat men van de vruchten vla kan bakken zooals in den Z.O. hoek van onze provincie. Heideuiltjes en groentjes komen al van den honing snoepen.

Intusschen hebben zich maagdepalm (bijzonder mooi in het Wantebergbosch), boschviooltjes en boschvergeetmijnetjes bij het gezelschap gevoegd en zorgen voor vriendelijke paarse en blauwe kleuren.

Als de eerste lentebloemen verwelkt of uitgevallen zijn, komen zenegroen, gele- en gevlekte doovenetel en salomonszegel ons vertellen dat de voorzomer aanbreekt. Van aronskelk, eenbes en heelkruid is het loof even fraai als de bloemen. Lelietjes-der-dalen (Meiklökkes) ontdekt men al van verre aan den heerlijken geur. Vrouwevaren kan in het vochtige bosch haar veeren als fijn kantwerk geheel ontplooiën. Hier toch wordt aan al haar wenschen voldaan: vochtige grond, vochtige lucht, beschutting tegen zon en wind.

Vroeg in den zomer bloeien reeds kornoelje, lijsterbessen en Geldersche roos. Schaduwwas stofteert de kale plekken onder boomen en heesters met fijne sluiers. Groote en ruige veldbies spreiden er hun groote ijle bloemaartjes uit. Langs den boschweg laat zodesmeele lange smalle bladen met de toppen overhangen als de vederbos op den hoed van den schutterskoning, terwijl haar meterhooge halmen in groote pluimen bronsviolet of goudglinsterende aartjes eindigen.

In den zomer volgen dan (b.v. in het Geulerosch en bij Broekhoven) heksenkruid, springzaad en blauwe rapunzel. Het hindert niet dat boomen en heesters maar weinig licht meer doorlaten. Nu bloeien ook Fuchs' kruiskruid, boschandoorn, zwarte vlier en kruidvlier.

Felroode bloemen ontbreken nog in het bosch; zij eischen veel zon. Roode kleuren komen pas in den nazomer als het loof gaat verkleuren en de bessen rijpen, b.v. de zaaddoosjes van kardinaalsstruik, de bessen van Geldersche roos, lijsterbes, kornoelje.

Als essen, olmen en vlieren nog groen zijn, lijken eiken en haagbeuken met oudgoud omhangen, geven berken en hazelaars een okergele weerschijn af, zijn boschbessen en lijsterbessen in een okergele gloed gehuld en hebben roode kornoelje en Geldersche roos een paarsachtig bruinroode tint aangenomen. Zijn er ook nog dennen, zooals op den Blom- en Waalsberg, dan komen al deze kleuren nog sterker uit tegen de donkere boomkruinen.

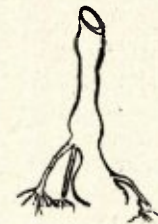
Weldra gaan de bladeren vallen en wordt het bosch doorzichtiger. Nu kan de zachte nazomerszon haar spel van licht en schaduw tusschen de stammen beginnen en het afgevallene loof op den boschbodem doen glinsteren.

Daarna gaan bijna alle gewassen een korten

tijd uitrusten — al is dit eigenlijk maar schijnbaar. — Maar onder het naakte winterhout blijven eikvarentjes, dubbelloof, mossen en klimop groen, evenals gevlekte en gele doovenetel, heelkruid, viooltjes, klaverzuring en maagdepalm. Al moest haar loof een donkerder tot bronsgroene tint aannemen, om zich tegen koude te beschutten, toch blijven ze ook in dit jaargetijde een fraaie bodembedekking vormen.

Het zal ieder opvallen dat vele, om zoo te zeggen bijna alle boschgewassen het rijkst bloeien aan den rand of op kaalslag. Daar zien soms heele plekken rozerood van dagkoekebloemen of wilgenroosjes; geel van Fuchs' of boschkruiskruid; wit van grootbloemmuur en look zonder look. Dit ligt hieraan dat aan den boschrand en op kaalslag de zon beter tot op den bodem kan doordringen, de grond wordt warmer waardoor de kleinste wezens, die in den grond leven en de voedingsstoffen bereiden, zich beter kunnen ontwikkelen. Het zijn dan ook vooral gewassen die van veel stikstof houden (nitraatplanten).

Bij sommige boschplanten mogen we wel wat langer stilstaan. Groot springzaad b.v. vertoont in al zijn organen, van top tot teen, zooveel eigenaardigheden, als maar weinig andere inheemsche eenjarige gewassen. De hoofdwortel gaat vroeg verloren en wordt vervangen door een groot aantal kleinere zijwortels. Toch schijnen deze nog niet voldoende om de later zoo groote en wijdvertakte plant blijvend te bevestigen. Daarom laat de stengel aan den ondersten knoop stevige roode luchtwortels groeien, die als steunwortels dienst doen. Dus zoo ongeveer als de vogelstang der schutterij gestut wordt door schuin naar beneden staande palen. Zelfs als de plant in te losse grond of in te veel schaduw is komen te staan, vormt ze ook boven en onder den ondersten knoop zulke steltwortels.

De ronde stengel is dik en sappig, bijna doorschijnend, maar broos. Aan de knopen is hij sterk verdikt evenals de takken.

De groote gele bloemen, die horizontaal onder de bladeren als gouden gelukshoortjes aan heel fijne steeltjes hangen zijn uitzonderlijk gebouwd. Soms b.v. in heel diepe schaduw,

Groote gele bloemen hangen als gouden gelukshorentjes...

blijven ze deels klein en gesloten als een bloemknop maar zijn dan toch vruchtbaar.

De bladeren zijn heel teer; daarom zoeken ze schaduw en vocht. Als ze nog jong zijn gaan ze 's nachts naar beneden hangen.

De vrucht bestaat uit een vijfkleppig doosje met hooge weefselspanning. Als ze rijp is, springen bij aanraking de kleppen bij het steeltje los en rollen zich naar binnen viervoudig op waardoor de zaden wegspringen. Ze zijn goed tegen vorst bestand; ze zouden zelfs eerst aan lage temperatuur moeten blootgesteld geweest zijn om te kiemen.

Hangzegge zien we zoowel hoog op de helling als in het dal, zelfs in de schaduw der boomen. Uit een dikke bos lang glanzend groene bladen verheffen zich de stengels van een meter, waarlangs 7—8 bloem- of vruchtaren sierlijk overhangen. Het mooist is ze waar ze het Berghorsterbeekje begeleidt, dat in de helling boven Kleinbroek ontspringt. In het voorjaar wordt ze hier vergezeld door Pinksterbloemen (veldkers), aardbeiganzerik, gele- en gevlekte doovenetel; in den zomer door beekpunge, groot springzaad, penningkruid, glidkruid enz.

De geurige kamperfoelie komt tusschen Mei

tot September driemaal in bloei. Zij kan stammen zoo vast omwinden dat er diepe gleuven in gedrukt worden. Maar haar bloemen zijn zoo kunstig en geuren zoo aangenaam dat we deze schade wel kunnen vergeten. Kunstig gedraaide stokken zal men wel niet meer vinden. Ze worden door padvindders zeer gezocht.

Trosvlier en bergvlier o.a. in het Armenbosch, (oorspronkelijk als sierheester uit M. Europa in ons land aangeplant) trekt al in Maart-April de aandacht door de groengele bloemtrossen, die even vóór de nu nog bronsgroene bladen verschijnen. Maar vooral door de koraalroode bessen in den nazomer. De vogels zorgen er voor dat de planten zich verder uitbreiden. Zij pikken de bessen gretig weg en laten er nog meer op den grond vallen. De plant is nu vrijwel geheel inheemsch.

Wat we hier zoeken en niet vinden is hulst, die toch in den Z.O. hoek van ons gewest en aan den overkant in het Belgisch Maasdal o.a. bij Sutendaal en Boorsheim zoo talrijk is.

Evenmin valt er hier iets te bekennen van mispel die vroeger in deze streek toch ook veel gekweekt werd.

We missen ook vingerhoedskruid dat in het naburige Ulestraten zoo'n prachtige groepen vormt.

A. DE WEVER, Nuth.

PARUS PALUSTRIS LONGIROSTRIS KL. ET PARUS ATRICAPILLUS RHENANUS KL.

par
Alfr. VAN BENEDEN, Liège

Il est connu que les mésanges nonnettes et les mésanges des saules recherchent les graines de certaines plantes, notamment de la famille des labiées, le *Galeopsis tetrahit* particulièrement.

Avant d'émettre quelques considérations sur ces mésanges il importe de se reporter aux magistrales remarques ostéologiques, éthologiques et oologiques sur *Parus atricapillus* Kl. et Jord., parues dans *Alauda* 1929. — no 7, où le Professeur Henri Heim de Balsac met en évidence la prédilection de *Parus atricapillus* pour *Galeopsis tetrahit*, se basant sur des travaux faits à la station biologique de Buré d'Orval.

Il y a lieu de citer également l'étude de Ludwig Schuster — *Journal für Ornithologie*, Juli 1930. — no III — Ueber die Beerennahrung der